

Roteiros de Lalín



víarum dezae

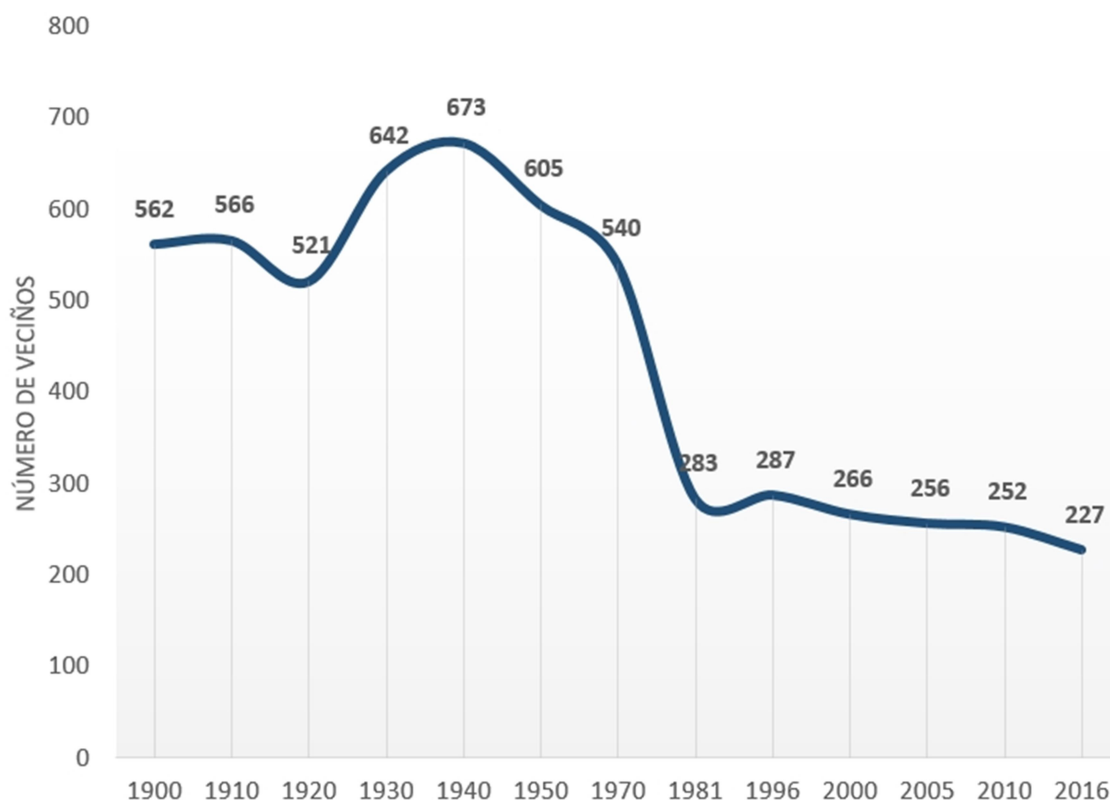


ANDAINA DA XESTA



Pasou o tempo das mámoas e dos castros e veu a organización da Igrexa. Refire Antonio Vidal Neira no seu blog "historiadeza", un documento que indica que nos anos 1538-1542 "San Fiz da Gesta" era "aneja" da parroquia de San Xoán de Vilanova. Posteriormente A Xesta tería entidade propia como unha parroquia independente e así se desprende do seu Libro de Fábrica que comeza a partir do ano 1630. No catastro de Ensenada de 1752, a feligresía da Xesta era de señorío da Condesa de Lemos e tiña 46 casas habitables e 12 inhabitables. Nos anos 1826-1829 na Xesta había "casa de postas" con catro cabalos sendo punto de paso no camiño de Ourense a Santiago. Nos mapas da época, a Xesta é un importante cruce de camiños. No ano 1846 no dicionario de Madoz, A Xesta aparece xa dentro do "partido judicial y ayuntamiento de Lalín" e era un lugar no que se recibía o correo para logo ser distribuído pola comarca; tiña 52 veciños e 200 almas. A Xesta encheuse de vida na época da construción do ferrocarril entre 1927 e 1958. Logo sufriu a emigración e nos últimos tempos o éxodo cara as cidades ou á Vila de Lalín.

Poboación da Xesta a través dos anos



Fonte: Elaboración propia a partir de:

- datos 1900-1950 recollidos en: JESUS M. GONZALEZ PEREZ, "A demografía histórica na comarca de Deza dende principios de século ó inicio dos comportamentos actuais", ANUARIO DESCUBRINDO Nº1 (1999)
- datos 1970-2016 recollidos nos sucesivos censos de poboación

Para analizar a evolución da parroquia da Xesta dende o comezo do século XX ata o día de hoxe, son moi ilustrativos os datos demográficos. Seguindo o traballo de Jesús M. González Pérez sobre a demografía histórica na comarca de Deza publicado no anuario Descubrindo nº1, comprobamos como dos 562 habitantes existentes na Xesta no ano 1900 pasouse a 673 en 1940 e baixando a 605 no ano 1950. Nestes anos a poboación incrementábase ata case setecentos habitantes coincidindo coas obras de construción do ferrocarril, época da que se conta que na Xesta non había un só faiado sen habitar. Posteriormente os datos recollidos nos sucesivos censos de poboación, reflicten unha caída da poboación a menos da metade ata os 283 habitantes do ano 1981. Este forte descenso reflexa os efectos da emigración a América, Europa, resto do estado español, así como as cidades e á Vila de Lalín.



DESCRICION DO ROTEIRO

A andaina XII de Roteiros de Lalín é un percorrido circular con comezo e final no campo da festa da Xesta. A parroquia de San Fiz da Xesta ten moitos encantos e curiosidades que quedarán ao descuberto a medida que pasemos polos seus lugares. O Camiño de Santiago, a variante sanabresa da Vía da Prata, é o eixo que cruza de leste a oeste a parroquia da Xesta e pola que comeza e remata o roteiro.

PUNTOS DE INTERESE



1. A Xesta, porta de entrada a Lalín

A Xesta é porta de entrada e punto de encontró. Unha agarimosa benvinda ao longo dos tempos para arrieiros, peregrinos e viaxeiros. Pero tamén é morada de xentes sinxelas, traballadoras e festeiras. Na Xesta conflúen camiños de terra, de ferro, de auga e de vida. (Foto 1, capela da Virxe do Carme).



2. Camiño de Santiago, Medelo e Sante

O eixo vertebrador da parroquia da Xesta é o Camiño de Santiago, a variante sanabresa da Vía da Prata, tamén considerada camiño real cara a castela. No comezo da andaina seguiremos o seu trazado pasando polos soutos de Medelo, lugar onde nos desviaremos cara Sante. (Foto 2, soutos de Medelo).



3. San Fiz, igrexa parroquial

A parroquia de San Pedro Fiz da Xesta, no século XVI “aneja” de San Xoan de Vilanova, era de señorío dos condes de Lemos, e así aparece no catastro de Ensenada de 1752, no que se dí que a feligresía tiña 46 casas habitadas. No cemiterio parroquial de San Fiz está soterrado O Naranxo, “rei do mundo”, personaxe entrañable de Lalín importalizado por Laxeiro e Valenzuela. (Foto 3, Igrexa de San Fiz).



4. O Pazo e a Fervenza

O roteiro adéntrase nos camiños pasando polo lugar de A Fervenza e moi preto de O Pazo. Fermosas congostras empezan a aparecer para o noso disfrute. Despois iremos polo monte comunal de A Xesta, veremos una alvariza e disfrutaremos da fermosa ribeira do río Asneiro no lugar chamado Portocarreiro. (Foto 4, congostra na Fervenza).



5. Puxallos, aldea recóndita

O roteiro sube dende o río Asneiro ata a aldea de Puxallos que pretence á parroquia de Catasós. As rampas finais desta subida ao coto do Correlo regálannos fermosas vistas a medida que gañamos altitude e veremos á nosa dereita una gran mámoa. Xa en Puxallos podemos visitar a capela de San Roque dunha feitura similar á capela do Carme da Xesta. (Foto 5, mámoa do coto do Correlo).



6. O Navallo, no camiño dos arrieiros

Despois de Puxallos, adentrámonos un pouco no Concello de Dozón e enlazamos coa ruta que remonta o val ata Seixas. Dende alí voltamos á parroquia da Xesta entrando polo lugar de O Navallo. Aquí enlazamos co chamado camiño vello dos arrieiros polo que se traía o viño dende O Ribeiro antigamente. (Foto 6, ponte do Navallo).



7. Muíño de Froiz

O muíño de Froiz, fortemente vencellado á Xesta pois a familia propietaria é de San Fiz, atópase nun excelente estado de conservación. Ten tres moas, unha delas tiña unha pedra alveira. Inicialmente foi un muíño de herdeiros que posteriormente pasaría a ser de maquía. Outros muíños da parroquia son o de Portocarreiro, o de A Cova, o do Río de Silva e o da Telleira. (Foto 7, muíño de Froiz).



8. A Xesta, confluencia de camiños

Os mapas históricos recollen a importancia estratéxica que tivo A Xesta por ser punto de confluencia de camiños. O camiño real cara Castela, ou camiño sanabrés de peregrinación a Santiago, xuntábase co camiño dos arrieiros que era unha importante ruta comercial pola que entraba na comarca o viño do Ribeiro. Logo veu o ferrocarril e en tempos recentes a autoestrada. (Foto 8, camiño na Vila).